

Utbildningssektionen
Annika Hellewell

Utbildningsdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Försöksverksamhet med yrkesinriktningar på högskoleförberedande program

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har beretts möjlighet att lämna synpunkter på departementspromemorian *Försöksverksamhet med yrkesinriktningar på högskoleförberedande program* (U202/01877).

Försöksverksamhet med yrkesinriktningar på högskoleförberedande program (avsnitt 3)

Förslag: Möjlighet till försöksverksamhet med yrkesinriktningar på högskoleförberedande program införs i skollagen.

SKR tillstyrker förslaget.

I dag väljer en majoritet av eleverna högskoleförberedande program i gymnasieskolan. Samtidigt är det en stor andel av dessa elever som inte studerar vidare. Vissa av dessa elevgrupper har sedan svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden eftersom de inte har den kompetens som efterfrågas. Detta trots att det råder en stor brist på arbetskraft inom flera sektorer. Det innebär att det finns brister i matchningen mellan elevernas val av gymnasieutbildning och behoven på arbetsmarknaden.

SKR anser att gymnasieutbildningarnas koppling till arbetsmarknadens behov behöver stärkas. Samtidigt är det av stor vikt att eleverna kan välja en gymnasieutbildning som intresserar dem eftersom detta ökar deras studiemotivation och därmed möjligheter att fullfölja utbildningen.

I enlighet med vad SKR framförde i sitt yttrande till betänkandet *En gymnasieutbildning för alla* (SOU 2016:77) ser förbundet generellt positivt på att fler spår inriktade mot yrkesverksamhet inrättas på högskoleförberedande program. Likaså ställde sig förbundet i yttrandet till *Gemensamt ansvar – en modell för planering och dimensionering av gymnasial utbildning* (SOU 2020:33) bakom utredningens bedömning att gymnasieskolans utbildningar bör utvecklas, bland annat genom möjligheten att erbjuda yrkesinriktningar på högskoleförberedande program. SKR tillstyrker därför förslaget att det i skollagen införs en möjlighet med yrkesinriktningar på högskoleförberedande program. Detta kan vara ett sätt att erbjuda en gymnasieutbildning som bättre kan matcha elevernas intressen och långsiktiga behov med arbetsmarknadens behov.

Skolverket har i uppdrag att undersöka möjligheter att skapa reellt utrymme för elever på alla yrkesprogram att läsa de ämnen som krävs för grundläggande behörighet till

högskolestudier.¹ SKR är positiva till detta uppdrag men vill ändå framföra att det bör övervägas om det även ska finnas en möjlighet att inrätta en försöksverksamhet med högskoleförberedande inriktningar på yrkesprogram. Detta mot bakgrund av att möjligheten till högskolebehörighet, såväl grundläggande som särskild behörighet, inom ramen för gymnasieutbildningens grundupplägg kan medföra att yrkesprogrammen blir mer attraktiva för elever som också är intresserade av yrken som kräver eftergymnasial utbildning.

Förslag: En försöksverksamhet med en handelsinriktning införs på ekonomiprogrammet.

SKR tillstyrker förslaget men anser att de huvudmän som deltar i försöksverksamheten bör kompenseras för ökade kostnader.

SKR ser positivt på införandet av en försöksverksamhet med handelsinriktning på ekonomiprogrammet och tillstyrker förslaget. SKR anser även att det är rimligt att de huvudmän som deltar i försöksverksamheten både har ekonomiprogrammet och försäljnings- och serviceprogrammet inom samma skolenhet eftersom detta underlättar för planering och genomförandet av försöksverksamheten och även samläsning mellan programmen.

Det är positivt att arbetsplatsförlagt lärande (apl) ingår i försöksverksamheten eftersom tidiga kontakter med arbetslivet underlättar etablering på arbetsmarknaden. Enligt SKR bör fyra veckors apl ge eleverna en tillräcklig arbetsmarknadsorientering, även om tiden inte är att jämföra med dess mer omfattade motsvarighet på yrkesprogrammen (minst 15 veckor).

I likhet med vad som framgår av departementspromemorian ser även SKR att försöksverksamheten kommer att leda till ökade kostnader, bland annat för att den garanterade undervisningstiden utökas med 60 timmar jämfört med undervisningstiden på ordinarie högskoleförberedande program. SKR anser att deltagande huvudmän bör bli kompenserade för de ökade kostnaderna (se vidare Konsekvenser av förslagen).

I kraftträdande- och övergångsbestämmelser (avsnitt 4)

Förslag: Försöksverksamheten införs hösten 2023.

SKR tillstyrker förslaget men vill betona vikten av att huvudmännen alltid ges goda planeringsförutsättningar inför införandet av nya reformer.

Det är av stor vikt att huvudmännen ges goda planeringsförutsättningar vid införandet av nya reformer och en försöksverksamhet är ofta första steget i en kommande reform. Enlig tidsplanen ska huvudmännen ansöka om deltagande i försöksverksamheten redan den 1 november 2022 (avser första omgången som påbörjas läsåret 2023/24, därefter den 15 september året före utbildningen ska påbörjas). Detta kan anses som en lite snäv tidsplan

¹ Uppdraget ska redovisas till regeringen senast den 1 juni 2022.

och leda till att de huvudmän som är intresserade av att ansöka om att delta i försöksverksamheten inte hinner få alla förutsättningar på plats i tid. Huvudmännen behöver exempelvis få tid till att planera för genomförandet av inriktningen, eventuellt rekrytera ny personal, ordna apl-platser, genomföra informationsinsatser riktade till eleverna. Samtidigt är det positivt att det finns fler ansökningsomgångar och därmed fler tillfällen att delta i försöksverksamheten.

Konsekvenser av förslagen (avsnitt 5)

Som nämnts ovan tillstyrker SKR förslagen i stort. Samtidigt ser SKR att förslagen kan få ett antal negativa konsekvenser, både för yrkesprogrammen i stort och för deltagande huvudmän.

Risk för minskat intresse för yrkesprogram

SKR ser en risk för att införandet av en handelsinriktning på ekonomiprogrammet kan leda till ett minskat elevintresse för försäljnings- och serviceprogrammet. Detta kan leda till ett ytterligare minskat intresse för yrkesprogrammen och motverka alla de insatser som görs för att öka yrkesprogrammets attraktivitet i stort.

Deltagandet huvudmän bör kompenseras för ökade kostnader

Det finns en risk för att förslaget medför ökade kostnader för de huvudmän som deltar i försöksverksamheten, bland annat för att den garanterade undervisningstiden utökas. Även om delar av den utökade undervisningstiden förläggs till en arbetsplats (eftersom fyra veckors apl införs) behöver skolan ägna tid åt att anskaffa, besöka och följa upp verksamheten på arbetsplatserna. När ytterligare en inriktning införs på ekonomi-programmet kan det även medföra att mindre utrymme lämnas åt gemensamma fördjupningskurser. Detta kan i sin tur vara kostnadsdrivande eftersom möjligheten till samläsning av sådana kurser bland elever på ekonomiprogrammets olika inriktningar begränsas. Det kan även innebära att färre elever väljer försäljnings- och serviceprogrammet, vilket medför mindre undervisningsklasser och därmed ökade kostnader för programmet i stort.

Även om försöksverksamheten är frivillig anser SKR att regeringen bör tillskjuta medel för att ge deltagande huvudmän rimliga förutsättningar att genomföra försöksverksamheten.

Försöksverksamheten bör utvärderas noga

Det är av stor vikt att olika försöksverksamheter följs upp och utvärderas, framför allt om de avses införas permanent. SKR ser därför positivt på att Skolverket föreslås få ett sådant uppdrag. Utvärderingen bör bland annat uppmärksamma både om färre elever söker service- och försäljningsprogrammet och om försöksverksamheten leder till ökade kostnader. Hur försöksverksamheten påverkar tillgången på lärare och utvecklingen av elevers resultat bör även undersökas. Eventuellt kan det vidare finnas anledning att följa upp om eleverna anser att försöksverksamheten ger bättre möjligheter till grundläggande

och särskild högskolebehörighet jämfört med de möjligheter som ges på yrkesprogrammet, det vill säga försäljnings- och serviceprogrammet i detta fall.

Helhetsgrepp bör tas om närliggande reformer

Avslutningsvis vill SKR betona vikten av att förslag om och genomförandet av närliggande reformer bör ske samlat. Flera förändringar inom den gymnasiala nivån sker nu samtidigt och det är bekymmersamt att det saknas ett helhetsgrepp om dessa förändringar och vilka effekter de sammantaget får för huvudmän och verksamhet samt för elevernas utveckling och lärande.

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Knappe
Ordförande